

Opnieuw naar school en op stage in 2021

Aandachtspunten voor een sociaal veilige start na een lockdown

In de afgelopen periode hebben veel activiteiten in het onderwijs noodgedwongen op een andere manier plaatsgevonden dan wenselijk. Een groot deel van het onderwijs was online. In sommige gevallen kwamen studenten naar school voor praktijkvakken en examinering, maar ook dat was anders dan normaal.

Gelukkig zijn er nu versoepelingen mogelijk en kunnen alle mbo-studenten weer minimaal een dag per week naar school. Om te leren, maar vooral ook om elkaar te ontmoeten. In deze publicatie krijgen docenten en hun teams tips en handvatten voor een hernieuwde start. Deze tips kunnen ook dienen en als inspiratie voor teamleiders en directeuren.

Visie en waarden

In de visie van jouw organisatie zijn uitgangspunten en waarden geformuleerd. Jij weet wat je jouw studenten wilt meegeven tijdens de opleiding en in de beroepspraktijk, zodat zij succesvol kunnen zijn in hun werk en in de maatschappij. Vanuit die visie zijn docententeams aan zet als dragers van cultuur en een sociaal veilig klimaat.

Een hernieuwde start met collega's in het docententeam

Sta ook nu weer stil bij de ervaringen van jou en je collega's.

- Neem de tijd om in het team te bespreken hoe de afgelopen periode is geweest. Hoe was het thuis en hoe ging het lesgeven op afstand? Heb aandacht voor positieve en negatieve ervaringen en bespreek zaken die zijn blijven liggen. Spreek uit wat belangrijk is in de onderlinge samenwerking.
- Gebruik je ervaringen voor het maken van nieuwe plannen. Wat wil je behouden en wat moet anders? Wat heb je nodig van elkaar en van je directie of bestuur?
- Met welke scenario's ga je werken en wat betekent dat voor jou en je studenten? Is er duidelijkheid over praktische zaken als roosters, beschikbaarheid van lokalen, vorm van lessen (fysiek en/of online) en stages? Wat wordt hierover gecommuniceerd en door wie?
- Weet waar je terecht kunt wanneer je zorgen hebt over studenten. Wie kun je benaderen voor advies en ondersteuning? Welke afspraken zijn er met samenwerkings- en hulpverleningspartners?
- Welke gedachten zijn er over de begeleiding van studenten? Wat hebben zij nodig om hun opleiding op een goede manier voort te zetten? Hoe organiseer je dat in het team? Bedenk in welke situaties ouders van betekenis kunnen zijn en hoe je dit kunt regelen.

De start met studenten in de klas/opleiding

Na de periode van strenge lockdown is het goed dat er nu versoepelingen zijn. Studenten kijken er vast naar uit om hun klasgenoten weer te ontmoeten. Dat mag leuk en ontspannend zijn en moet passen bij het niveau en de interesses van studenten. Met een hernieuwde kennismaking bevorder je de relatie met en tussen studenten.

Ruimte voor emoties

De meeste studenten hebben elkaar in de afgelopen maanden vooral online gezien. Er kunnen zich zaken

hebben voorgedaan waarop je geen zicht hebt gehad, zoals online pesten, buitensluiten over ongevraagd verspreiden van filmpjes. Het kan zijn dat studenten heftige ervaringen hebben opgedaan in de privésfeer of tijdens hun stage. Misschien hebben ze zorgen over hun stage of de studievertraging die ze mogelijk hebben. Maar ook het mentale welzijn moet aandacht krijgen. Het is niet niks wat jonge mensen meemaken. Geef ruimte aan sombere gevoelens, frustratie en onzekerheid. Erken dat deze situatie lastig is en dat dit impact heeft op alle studenten.

Daarom is een goed begin het halve werk

Zorg voor een veilige start en gebruik dit moment of deze periode om in alle groepen

- het startmoment te markeren en (hernieuwd) kennis te maken
- verbinding te creëren
- ervaringen uit te wisselen, mooie en verdrietige momenten samen te delen
- afspraken te maken voor de omgang met elkaar
- een luisterend oor te bieden
- vooruit te kijken naar de komende weken en maanden

Stel vragen, zoals “Hoe was de afgelopen tijd voor jou?”

Heb aandacht voor zorgen en creëer een veilige sfeer om deze te delen. Je kunt kiezen voor het gesprek, maar er zijn ook andere manieren, zoals een creatieve/actieve vorm of een gezamenlijk ritueel. Kies wat past bij je studenten. Je kunt vertellen hoe je deze tijd zelf hebt ervaren. Jouw persoonlijke verhaal kan zorgen voor herkenning.

Groepsdynamiek

Groepsvorming kent de volgende fasen:

- 1e Forming – oriënteren, kennismaken, rustige sfeer
- 2e Storming – posities innemen, leider en volgers
- 3e Norming – samen positieve groepsnormen bepalen: wat is acceptabel en wat niet?
- 4e Performing – presteren, ongeschreven regels en normen gelden
- 5e Reforming – afronden en afscheid nemen, de sfeer wordt wat losser, maar de regels gelden nog steeds.

Plaats de 3^e fase voor de 2^e fase.

Door de norming fase direct na de storming fase te plaatsen en aandacht te geven aan het samen vaststellen van positieve groepsnormen, worden deze bepaald voordat er sprake is van leiders en volgers. Hierdoor wordt de storming fase milder.

Online en fysiek onderwijs

Hoewel er nu meer fysiek onderwijs gegeven kan worden, is de verwachting dat online onderwijs een blijvende factor is. Bij het maken van afspraken met studenten kun je uitgaan van het principe: Wat in de klas,

op school of tijdens stage niet oké is, is online ook niet oké. Er zijn ongetwijfeld uitzonderingen die benoemd kunnen worden, maar deze algemene stelregel kan gelden voor een hybride vorm van onderwijs.

Twee pijlers: verwerking en normalisering

Het is belangrijk dat je aandacht hebt voor verwerking én normalisering. Deze processen lopen naast en door elkaar en doen een beroep op je pedagogisch en didactisch vakmanschap.

1. Verwerking

- Geef ruimte aan ervaringen en zorg dat iedereen aan bod komt. Houd het luchtig waar dat kan en serieus waar nodig. Bagatelliseer niets, maar luister en bevestig nare ervaringen. Vraag door als iets niet duidelijk is. Het is goed om gevoelens te benoemen en te verifiëren. Leef mee, geef complimenten waar dat kan. Let ook op de impact die een verhaal heeft op anderen.
- Respecteer de student die niet in wil gaan op de thuis- of digitale schoolsituatie. Heb oog voor studenten die nu vanuit de veilige thuissituatie naar school moeten en dit als onveilig ervaren. In een 1-op-1 gesprek kun je later uitzoeken wat er speelt.
- Laat merken dat studenten bij jou terecht kunnen. Het is genoeg om te luisteren, erover te praten en troost te bieden.
- Neem actie wanneer je ondersteuning nodig hebt bij vragen over verwerking en maak gebruik van de interne zorg- en begeleidingsstructuur.

Verlies en rouw

Er zijn studenten die te maken hebben met verlies. Verlies van een dierbare, verlies van werk of stage, verlies van het bekende of van toekomstperspectief. Er zijn verschillende manieren van omgaan met verlies:

Vermijdend gedrag: wegstoppen van gevoelens, er niet over willen praten

Negatief gedrag: somberheid, zwartkijken, niets doet ertoe

Zorgzaam gedrag: eigen gevoelens voor jezelf houden, problemen van anderen oplossen.

Belangrijke aandachtspunten:

- Bij jonge mensen verloopt rouw anders dan bij volwassenen. Mogelijk komt dit pas op een later moment tot uitdrukking.
- Structuur en veiligheid zijn essentieel voor het toelaten van emoties. Onderwijs kan een belangrijke rol spelen door het bieden van een dagelijkse routine en als docent ben je een stabiele factor.
- Bij ervaringen van verlies en rouw is het je taak om goed te luisteren en ruimte te geven aan het verwerkingsproces. Help een student te bedenken welke mogelijkheden hij zelf heeft om het verlies een plek te geven. Wanneer iemand lijkt vast te lopen of wanneer je verontrustende signalen ziet, laat dan weten dat jij je zorgen maakt. Help de student bij het nemen van verdere stappen, bijvoorbeeld richting hulpverlening.

2. Herstel van het normale

Hoewel we nog niet terugkeren naar een normale situatie, is het van belang om veiligheid, rust en structuur te bieden.

- Spreek uit dat school, zowel fysiek als online, een plek moet zijn waar iedereen zich veilig kan voelen. Zeg dat jij daarvoor verantwoordelijk bent en de hulp van alle studenten nodig hebt.
- Vertel dat de lessen belangrijk zijn, maar dat het ook gaat om onderlinge omgang en contacten in de groep. Als dat van toepassing is, kun je starten met een dagelijks incheck-moment.
- Herhaal de gedragsregels die gelden of formuleer samen nieuwe regels. Laat studenten zelf bedenken wat ze belangrijk vinden en hoe dat ingevuld kan worden. Laat ze ook nadenken hoe ze als groep

reageren wanneer ze iets zien of horen dat niet acceptabel is. Geef aan wat je per se niet wilt zien en horen. Leg als dat kan de verbinding met het beroep en pas afspraken die daar vanzelfsprekend zijn, ook in de schoolomgeving toe. Geef het goede voorbeeld. Jouw houding en gedrag bepalen de sfeer.

- Zijn er vragen of zorgen, geef daar dan zo goed mogelijk antwoord op. Zeg gerust dat je iets niet weet. Wellicht kun je samen op zoek naar een antwoord. Wees duidelijk over mogelijkheden en onmogelijkheden en wees open over zaken die nog niet bekend zijn.
- Verwacht wat redelijk en gebruikelijk is, maar accepteer dat de concentratie wat lager is. Het hoeft niet vanaf dag 1 als vanouds te zijn.

Houd rekening met veranderingen

Houd er rekening mee dat er, na een eerste periode van opstarten, alsnog wijzigingen kunnen optreden die impact hebben op de onderwijssituatie.

- Plan periodieke overleggen waarin je met het team, interne ondersteuners en eventueel externe partners de stand van zaken doorloopt.
- Houd in de gaten hoe het met iedereen gaat, ook als collega's onderling.
- Neem studenten mee in veranderingen en betrek hen bij vraagstukken die je niet alleen kunt of wilt oplossen. Zo creëer je een omgeving waarin studenten leren om te gaan met onzekerheid en geef je hen extra bagage mee voor hun toekomstige beroep.

